

УДК 811.161.2'282.2(477.87)+81'34'36:925.532
DOI https://doi.org/10.24919/2663-6042.14.2020.223494

ОСОБЛИВОСТІ ЗАПИСІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ У ЦЕРКОВНИХ КНИГАХ СІЛ ЗНЯЦЬОВО ТА ЧЕРВЕНЬОВО

Чаварга А. П.

Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет»

У статті розглянуто фонетико-орфографічні та морфологічні особливості записів у церковних книгах українською мовою, зроблених парафіяльними священниками Церкви Успіння Пресвятої Богородиці сіл Зняцьово та Червеньово (нині – Мукачівського району Закарпатської області) І. Слуком (1844–1855 рр.), Г. Чурговим (1855–1856 рр.), Й. Даниловичем (1856–1880 рр.), С. Греньом (20.04.1920–17.12.1940 рр.), П. Мігалкою (з 01.04.1941 р.), про народження, одруження та смерть у 1850–1859 рр., 1920–1946 рр. З'ясовано, що записи в церковних книгах про народження, одруження та смерть Церкви Успіння Пресвятої Богородиці сіл Зняцьово та Червеньово у 1828–1946 рр. велися різними мовами, спочатку латинською, пізніше – угорською й українською. Зазначено, що в 1850–1859 рр. вживання української мови в церковних книгах Мукачівської греко-католицької єпархії стало можливим, по-перше, через поразку угорців у революції 1848–1849 рр. і, як наслідок, послаблення їх влади, а по-друге, завдяки впровадженню єпископом В. Поповичем руської (української) ділової мови до своєї канцелярії. Після посилення позицій угорської влади на початку 60-х рр. XIX ст. записи в церковних книгах вели знову угорською мовою, використання ж української стало можливим тільки з утвердженням на теренах історичного Закарпаття чеської влади, тобто після 1920 р.

Зауважено, що записи, зроблені парафіяльними священниками І. Слуком (1844–1855 рр.), Г. Чурговим (1855–1856 рр.), Й. Даниловичем (1856–1880 рр.), С. Греньом (20.04.1920–17.12.1940 рр.), П. Мігалкою (з 01.04.1941 р.), загалом відображають особливості говірки села Зняцьово (нині – Мукачівського району Закарпатської області), однак репрезентація цих особливостей на письмі суттєво відрізняється, що спричинено відсутністю єдиних загальноприйнятих правил, які формують мовну норму, особистими поглядами записувачів на правописне питання, впливом угорської мови на мову місцевого українського населення тощо.

Ключові слова: мова церковних книг, фонетико-орфографічні особливості, морфологічні особливості, ужанські говірки, говірка села Зняцьово Мукачівського району Закарпатської області, греко-католицьке духовенство, греко-католицька церква, історичне Закарпаття.

Chavarha A. P. Peculiarities of records in the Ukrainian language in the church books of the villages of Znyatsiovo and Chervenovo. The article examines the phonetic, orthographic and morphological features of records in the Ukrainian language made by parish priests of the Church of the Assumption of the Blessed Virgin in the villages of Znyatsovo and Chervenovo (now – Mukachevo district of Zakarpattia region) by I. Sluk (1844–1855), H. Churhov (1855–1856), Y. Danylovysh (1856–1880), S. Hreno (April 20, 1920 – December 17, 1940), P. Mihalka (from April 1, 1941) in church books on births, marriages and deaths in 1850–1859 and 1920–1946. Records in church books on births, marriages and deaths of the Church of the Assumption of the Blessed Virgin in the villages of Znyatsovo and Chervenovo in 1828–1946 were conducted in different languages, first in Latin, later in Hungarian and Ukrainian. The author points out that in 1850–1859 the use of the Ukrainian language in the church books of the Greek Catholic Diocese of Mukachevo became possible, firstly, due to the defeat of the Hungarians in the revolution of 1848–1849 and, as a consequence, the weakening of their power; and secondly, thanks to the introduction of Ruthenian (Ukrainian) business language by Bishop V. Popovych to his church office. After strengthening the position of the Hungarian government in the early 60's of the 19th century, records in church books were again made in Hungarian, but the use of the Ukrainian language became possible only with the establishment of the Czech rule on the territory of historical Zakarpattia, for instance, after 1920. Records made by parish priests I. Sluk (1844–1855), H. Churhov (1855–1856), Y. Danylovysh (1856–1880), S. Hreno (April 20, 1920 – December 17, 1940), P. Mihalka (from April 1, 1941) generally reflect the peculiarities of the dialect of the village of Znyatsiovo (now – Mukachevo district of Zakarpattia region), however, the representation of these features in writing differs significantly, which the author explains by the lack of common rules that make up the language norm, personal views of scribes on spelling, the influence of Hungarian on the language of the local Ukrainian population and more.

Key words: language of church books, phonetic and orthographic features, morphological features, Uzhan dialects, dialect of Znyatsovo village in Mukachevo district Zakarpattia region, Greek Catholic clergy, Greek Catholic church, historical Zakarpattia.

Постановка проблеми та обґрунтування актуальності її розгляду. У другій половині XIX – першій половині XX ст. на теренах історичного Закарпаття греко-католицька церква була чи не єдиною офіційною інституцією, яка боронила місцеве українське населення від цілковитого змагання та де ще вжива-

лася українська мова не тільки в богослужіннях, але і в документах, докази чого знаходимо в шематизмах та церковних книгах про народження, одруження та смерть Мукачівської греко-католицької єпархії.

Церковні (метричні) книги є цінним джерелом не тільки для історичних, в тому числі й генеалогічних

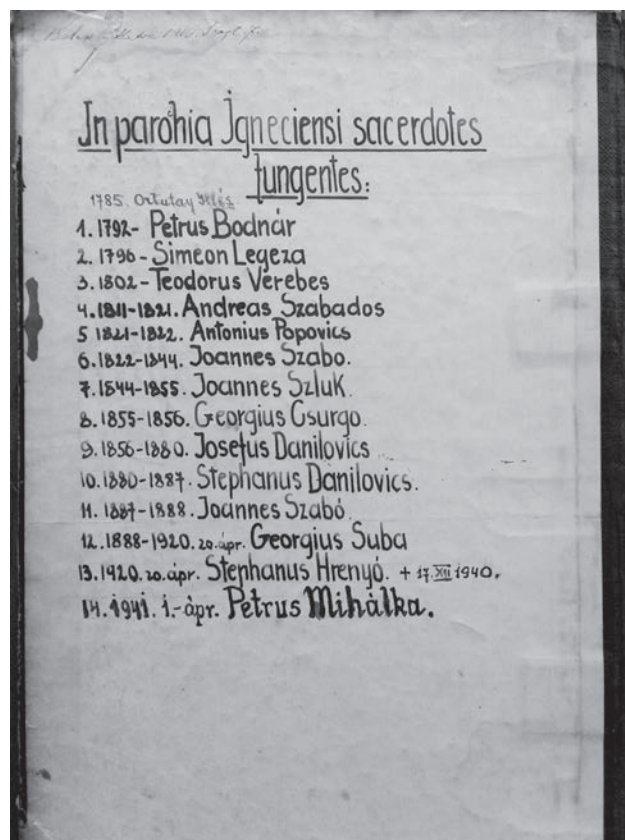
досліджень, але й для ряду мовознавчих дисциплін, зокрема історії мови, діалектології, ономастики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Метричні книги вже були об'єктами досліджень українських мовознавців, зокрема в царині вивчення антропонімікону (Л. Дуда, Л. Сегін, М. Абузарова, О. Слюсар, Л. Луньо), мікротопонімікону (О. Мосур) або ж загалом мовних, соціальних, історичних особливостей тієї чи тієї місцевості (Л. Сегін, М. Абузарова, Й. Міхалкова, Д. Лісейчикау та ін.). Актуальність нашого дослідження зумовлена відсутністю спеціальних праць, присвячених аналізу мовних (фонетико-орфографічних та морфологічних) особливостей записів, зроблених у церковних книгах сіл Зняцьово та Червеньово (нині – Мукачівського району Закарпатської області).

Формулювання мети і завдань статті. Мета статті – окреслити фонетико-орфографічні та морфологічні особливості записів у церковних книгах українською мовою, зроблених парафіяльними священниками Церкви Успіння Пресвятої Богородиці сіл Зняцьово та Червеньово (нині – Мукачівського району Закарпатської області).

Виклад основного матеріалу дослідження. Церковні книги про народження, одруження та смерть сіл Зняцьово та Червеньово (1828–1946 рр.) входять до «Колекції церковних та метричних книг Закарпаття», яка зберігається в Державному архіві Закарпатської області (ДАЗО. Ф. 1606. Оп. 7. Спр. 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 183). Як вказано на форзаці церковної книги про народження по селах Зняцьово, Червеньово за 1876–1898 рр., парафіяльними священниками Церкви Успіння Пресвятої Богородиці села Зняцьово були: Ілля Ортутай (1785 р.), Петро Боднар (1792 р.), Симеон Легеза (1796 р.), Теодор Вереш (1802 р.), Андрій Сабадош (1811–1821 рр.), Антоній Попович (1821–1822 рр.), Іоанн Сабо (або Сабов) (1822–1844 рр.), Іоанн Слук (1844–1855 рр.), Георгій Чургов (1855–1856 рр.), Йосиф Данилович (1856–1880 рр.), Стефан Данилович (1880–1887 рр.), Іоанн Сабов (1887–1888 рр.), Георгій Шуба (з 1888 р. до 20.04.1920 р.), Стефан Греньо (з 20.04.1920 р. до 17.12.1940 р.) та Петро Мігалка (з 01.04.1941 р.) (6) (ілюстр. 1). Зауважимо, що декотрі з них обіймали також інші важливі посади в Мукачівській греко-католицькій єпархії. Зокрема І. Сабо, а пізніше І. Слук були табулярними юридичними помічниками в Березькому комітаті [9, 23; 12, 29], Й. Данилович був консисторіальним радником та віцеархидияконом-емеритом Собранського округу [13, 10], а Г. Шуба – віцеархидияконом Бобовищанського деканату та інспектором початкових шкіл в цьому деканаті [28, 9].

Станом на 1816 р. Зняцьівська парохія входила до Бобовищанського деканату, до котрого також належали Бобовищанська, Грибовецька, Кальницька, Кузьминська, Лохівська, Копиновецька, Пацканівська, Пузняківська, Ракошинська, Руська, Жуківська парохії. Загальна кількість прихожан Бобовищанського деканату цього року становила 8121 особу, а кількість прихожан Зняцьівської парохії – 790 осіб, або 9,73% [2, 26–28]. Цього ж року в Березькому архидияконаті, до якого входив Бобовищан-

Ілюстрація 1. Священники Зняцьівської парохії

ський деканат разом з іншими шістьма деканатами, налічувалося 55373 особи, а в усій Мукачівській греко-католицькій єпархії кількість вірників становила 575503 особи [2, 212–215]. У 1915 р. Зняцьівська парохія входила до Ракошинського деканату разом із Ракошинською, Івановецькою, Кайданівською, Руською, Росвігівською, Жуківською парохіями. Цього року кількість прихожан у Ракошинському деканаті становила 9660 осіб, а кількість прихожан Зняцьівської парохії – 2652 особи, або 27,5% [32, 54–57]. Нижче наводимо таблицю (табл. 1), у якій показано, як змінювалася кількість прихожан греко-католицького віросповідання Церкви Успіння Пресвятої Богородиці села Зняцьово у період з 1816 р. до 1915 р.

Зауважимо, що з 1821 р. в шематизмах Мукачівської греко-католицької єпархії вказується, що мовою богослужіння в Церкві Успіння Пресвятої Богородиці села Зняцьово є руська (українська) мова: “Lingua Ruthenica” [3, 19; 4, 21], “Lingva Ruthen.” [11, 27; 12, 29; 13, 27], “Lingva Ruth.” [21, 31; 27, 9; 28, 11; 32, 55], “Lingua Slavo-Ruth.” [23, 108; 24, 46]. Однак це тільки частково стосується мови метричних книг, які велися в церкві з 1785 р. [11, 27]. Записи в метричних книгах Церкви Успіння Пресвятої Богородиці села Зняцьово у 1828–1898 рр. велися різними мовами, спочатку латиною, потім угорською, деякий час українською народною мовою, а потім – знову угорською. Ведення парафіяльними священниками Мукачівської греко-католицької єпархії записів українською мовою в церковних

книгах про народження, одруження та смерть у 50-х рр. XIX ст. пов'язуємо з тим, що в цей період посаду єпископа обіймав В. Попович (1837–1864 рр.), великий прихильник руської (української) мови. Як вказує Ф. Тіхий: «Після поразки угорської революції Попович запровадив руську ділову мову до своєї канцелярії» [1, 60]. Як бачимо, передумовою цього стала революція 1848–1849 рр. і, як наслідок, суттєве послаблення режиму угорської влади, що, однак, тривало зовсім недовго. Вже на початку 60-х рр., зміцнивши свої позиції, угорська влада почала нещадно переслідувати місцеве українське населення та намагалася знищити його мову та культуру. Не сприяли використанню української мови не лише в документах, але й при веденні богослужіння і єпископи-мадярони, які очолювали Мукачівську

греко-католицьку єпархію, зокрема С. Панкович (1866–1874 рр.), І. Пастелій (1874–1891 рр.), А. Пап (1912–1924 рр.). Після 50-х рр. XIX ст. ведення церковних книг українською мовою знову стало можливим тільки з утвердженням на теренах історичного Закарпаття чеської влади, тобто у 20-х рр. XX ст.

Особливий інтерес викликають саме записи українською народною мовою, у яких відображаються риси говірки села Зняцьово (нині – Мукачівського району Закарпатської області). Зокрема, в церковній книзі про народження, одруження, смерть по селах Зняцьово, Червеньово за 1828–1853 рр. серед записів латинською та угорською мовами знаходимо записи про шлюб та смерть українською мовою, які вів отець І. Слук. Записи українською мовою про вінчання починаються із 78 аркуша та закінчуються на 80 аркуші,

Таблиця 1

Кількість греко-католицьких вірників Зняцівської парохії у 1816–1915 рр.

№	Рік	Кількість греко-католицьких вірників села Зняцьово	Кількість греко-католицьких вірників села Червеньово та ченців Ордену Святого Василя Великого	Загальна кількість
1	1816	606	184	790 [2, 26]
2	1821	599	189	788 [3, 19]
3	1825	741 – зі Зняцьова, 4 – зі зняцівського млина	235	980 [4, 21]
4	1829	859	255	1114 [5, 21–22]
5	1831	873	260	1133 [6, 21–22]
6	1833	875 – зі Зняцьова, 1 – зі зняцівського млина	265	1141 [7, 21–22]
7	1835	907 – зі Зняцьова, 1 – зі зняцівського млина	267	1175 [8, 21–22]
8	1837	898 – зі Зняцьова, 1 – зі зняцівського млина	265	1164 [9, 23]
9	1839	898	265	1163 [10, 32]
10	1843	910	276	1186 [11, 27–28]
11	1847	993	305	1298 [12, 29]
12	1856	988	300	1288 [13, 27]
13	1859	982	306	1288 [14, 27]
14	1861	1198	404	1602 [15, 27]
15	1864	1270	455	1725 [16, 27]
16	1865	1321	479	1800 [17, 27–28]
17	1868	1373	475	1848 [18, 29]
18	1870	1448	502	1950 [19, 27]
19	1872	1450	503	1953 [20, 27]
20	1874	1417	502	1919 [21, 31]
21	1876	1408	506	1915 [22, 105–106]
22	1878	1420	518	1938 [23, 108]
23	1881	1406	520	1926 [24, 46]
24	1883	1318	529	1847 [25, 47–48]
25	1886	1328	534	1862 [26, 70]
26	1888	1360	–	1360 [27, 9–10]
27	1891	1361	507	1868 [28, 11]
28	1893	1224 – зі Зняцьова, 195 – зі зняцівського лісу	591	2010 [29, 10]
29	1896	1221 – зі Зняцьова, 50 – зі зняцівського лісу	572	1843 [30, 10]
30	1899	1280 – зі Зняцьова, 256 – зі зняцівського лісу	591	2127 [31, 12]
31	1915	1806	846	2652 [32, 54–55]

перший із них датований 29.01.1850 р., а останній – 21.11.1853 р., записи українською мовою про смерть починаються із 117 аркуша та закінчуються на 121 аркуші, перший із них зроблено 06.01.1850 р., а останній – 28.04.1852 р. (4). У наступній книзі про народження по селах Зняцьово, Червеньово за 1854–1875 рр. на аркушах 1–30 записи українською мовою вели священники І. Слук, Й. Данилович та Г. Чургов – з 20.05.1854 р. до 12.07.1859 р. (відсутня частина першого аркуша, пронумеровані записи про народження починаються з № 16) (1). У книзі реєстрації актів про одруження за 1853–1931 рр. записи українською мовою велися спочатку священником І. Слуком, а потім Й. Даниловичем на аркушах 1–10 з 27.01.1853 р. до 24.02.1859 р. та на аркушах 102–139 із 18.05.1920 р. до 19.11.1931 р. – священником С. Греньом (5). У книзі реєстрації актів про народження за 1899–1925 рр., яка із самого початку велася угорською мовою, перший запис українською датований 11.05.1920 р., а останній – 27.12.1925 р. Їх зробив С. Греньо на аркушах 200–202 (8). Книга реєстрації актів про народження за 1926–1946 рр. на 199 аркушах (2), книга реєстрації актів про одруження за 1932–1944 рр. на 35 аркушах (3) та книга реєстрації актів про смерть за 1936–1944 рр. на 52 аркушах (7) велися українською мовою священниками С. Греньом та П. Мігалкою. Також поодинокі записи українською мовою знаходимо і в книгах реєстрації актів про народження, одруження та смерть, які велися угорською мовою. Зауважимо, що здебільшого це записи, які не були вчасно внесені священниками, однак згодом це зробили їхні наступники.

У церковній книзі про народження по с. Зняцьово за 1899–1925 рр. С. Греньо пише про приїзд до Зняцівської парохії єпископа Мукачівської греко-католицької єпархії Антонія Паппа:

*Превосвящен. Владыка Антоний Паппъ
18.мая 1923 года приходъ зняцовскій нациввити
благоизволилъ.*

Въ хотаргъ села конный бандеріумъ ждалъ и сопровожалъ автомобиль Епископа, возжелов бандеріума былъ американскій рускій соколистъ Георг. Свалявчикъ (Polancsik) Подъ триумфалнами воротами Корнелій Головачко нотаръ отъ имени народа привѣтствовалъ Епископа; предъ церквею Марія Анталікъ (Hrabárka) ученица мильми словами подала букетъ Владыкѣ. При церквей мѣстный священникъ Стефанъ Греньо виталь Епископа, нотарій въ церкви произнесъ рѣчь къ своимъ вѣрникамъ. Мѣстна гармонія подъ диригованіемъ учителя Кривенька спѣвала. Въ селѣ образковій порядокъ, чытыри тысячи народа въ красныхъ праздничныхъ шатяхъ, дѣвки вѣ въ бѣлой. Еп. нацивилъ нотаря, учительку вдову Барнова и пѣвцоучителя Кривенька и потому приишоль на фару, где ловранковалъ и приималъ винчаніе Комманданда зняцовской жандармеріи и подъ вечеромъ 8.год. продолжалъ свой путь до ужгорода. –

Св. Преосв. Еп. были: Др. Георгій Шуба Каноникъ и Александеръ Стойка секретаръ Еп. (8, 3).

На наступній сторінці С. Греньо пише про намагання прихожан із с. Червеньово у 1823 р. та 1826 р. перейти на православ'я:

20-го неvemбра 1923 Червеньовскіи вѣрники оторвалися отъ гр. кафт. вѣргы церкви и ступили на шизматицку вѣру. Водителями были: Георгій Курта и Михаилъ Решетар (Макусіj). Церковь съ вѣсми маетками 27.XI.1923. переданна было урядово до дочасное госьнованя.

Церковь Червеньовска 14.VII.1926. года урядово (О'Нолісо) изась переданно намъ гр.католикамъ рано у 4. години. въ притомности 125. жандаровъ. Тамошнѣ шизматики не противилися лемъ Жбура Митро кричалъ сердито. Школа и другіи церковніи маетки еще не переданніи намъ; госьнують еще шизматики (8, 3).

Крім того, на форзацах інших книг реєстрації актів про народження, одруження і смерть по селах Зняцьово та Червеньово знаходимо такі записи:

*Матрика
покрещенныхъ и миропомазанныхъ
гр. кафт. церкви Зняцовской
отъ 1-го. Января 1926. года
VI.*

*Купленна 18.I.1926. за 125. кор.
Стефанъ Греньо
гр. кафт. парохъ
въ Зняцьовѣ (2);*

*Сеся метрика браковѣнчаныхъ переплетенна
8.VIII.1930 года за 30 кор.
Стефанъ Греньо
Парохъ (5);*

*IV. том.
Метрика
Браковѣнчаныхъ
Зняцовской
гр. кат. церкви
отъ года 1932.*

*Купленна за 70. к.
27.I.1932.
Стефанъ Греньо
парохъ (3);*

*Метрика
усопшихъ
Зняцовской и Червеньовскій
гр. кафт церкви
отъ 1936. года*

V. том.

*Купленна за 97.50. ко.
14.V.1936
Стефанъ Греньо
парохъ (7).*

Розглянемо фонетико-орфографічні особливості записів українською мовою в церковних книгах сіл Зняцьово, Червеньово:

1) позначення монофтонгів [y] та [ÿ] на місці давніх етимологічних [o] та [e] в новозакритих складах за допомогою кириличної літери у та зрідка літери угорського алфавіту ö: *Joанъ Глатоличъ /Штефанувъ сынъ/ (1, 2), газдуска (1, 8), зняцьувскій (1, 2) і зняцускій (3, 80), Сабувчикъ (4, 78), Андрашувиць (4, 79) (нині – с. Андріївка Ужгородського*

району Закарпатської області), *старусть* (4, 117), *слабусть* (4, 118), *нузь болъзнь* (4, 119), *Курта Михаил* /:Канюкув/ (оскільки в селах Зняцьово та Червеньово проживало багато людей з однаковими прізвищами, то досить часто священники також подавали в дужках їхні прізвиська), *Герцувскіи* (4, 120) і *Герцѡвскіи* (5, 10), *Дубрувка* (4, 78), *дубрувскій* (4, 79), *Перевузник* (5, 8) і паралельно *Перевѡзник* (5, 9), *Гегедушь* (8, 206), *Куштура* (4, 79) і *Коштура* (2, 154), *Joанъ Прокупъ* (5, 2), але *домъ*, *подъ* (5, 2), *80 рочна* (4, 121);

2) перехід [e] в [o] після шиплячих та [j]: *жона* (1, 2), *Чернопольскій* (1, 7), але також *чътыри тысячи* (8, 3), *Шестакъ* (8, 223), *женатый, женскій* (7, 33), але *жалудечный ракъ* (7, 36);

3) літера ы позначає на письмі відповідний звук заднього ряду середнього чи високого піднесення: *сынъ* (1, 2), *были* (4, 120), *браковънчаннхъ* (5), *Быстрянинъ* (5, 4);

4) літера ъ позначає звук [i]: *Стъдунъ* (1, 3) і *Сидун* (1, 10), але також пізніше – *Сідун* (2, 198), *примѣчаніе* (1, 10) і *примичаніе* (1, 8), *Марѣа Цѣвка* (4, 119), хоча здебільшого фіксуємо такі варіанти написання, як *Маріа* і *Маріа* (5, 118), пізніше – *Марія* (2, 196), *Дравцѣ* (5, 4) (нині – мікрорайон у місті Ужгород Закарпатської області, раніше – село Ужгородського району Закарпатської області), також *Априль* (5, 5) замість *апрѣль*;

5) збереження початкового [je]: *Елена* (4, 119), але також *Олена* (8, 204);

6) відсутність приставних приголосних: *Анна*, але *Гелена* (4, 80; 2, 175), *отдана* (7, 34), *оторвалися*, *отъ* (8, 3);

7) чергування у – в (ў): *вдова* (4, 119), *вдовица* і паралельно *удовица* (5, 8), *умерь* (1, 2), *Гауришка* (1, 9), але також *Гавришка* (2, 174) і *Гаврішка* (2, 192), *Пауликъ* (2, 144), *Гауриль* (4, 79) і *Гавріль* (5, 2), *аугуста* (4, 80) і *августа* (8, 203), *Гаурилканичъ* (4, 121);

8) рефлексі давньоукраїнських сполук ър, ѣр, ѣл, ѣл: *долга* (4, 118), *продолжалъ* (8, 3), *Долгошь* (8, 208), але *ковбасникъ* (2, 131). Зауважимо, під впливом угорської мови написання прізвищ з рефlekсами давньоукраїнських сполук ѣр, ѣр, ѣл, ѣл було таким: *Доганич* (8, 202), порівняйте з угор. *Dóhánics*, укр. *Доганич* (2, 192), *Тотинъ* (8, 207), порівняйте з угор. *Tótin*, укр. *Товтин* (2, 198), *Тотъ* (8, 215), порівняйте з угор. *Tót*, укр. *Товт* (2, 198), *Хопей* (2, 119), пор. з угор. *Hórej*, укр. *Ховней* (2, 192), *Гарнодій* (3, 7), пор. з *Гарновдій* (2, 196). Таке написання прізвищ було характерним для С. Греня. Те саме помічаємо й у назвах населених пунктів чи їх частин: *Дуброка* (5, 129) пор. з *Дубровка*, *Дубрівка* (нині – село в Ужгородському районі Закарпатської області), *Горичка* (2, 119) пор. із *Говрічка* – частина с. Червеньово, яка раніше також називалася Малим Ракошином. До речі, в церковних книгах фіксуємо і цю назву: *Мальій Ракошино* (2, 176);

9) жд на місці давнього *dj: *Рождества* (1, 1), *Надежда* (8, 268), *ждалъ* (8, 3), *въслобожденный* (5, 2), *мѣсто исхожденія*, тут же *мѣсто происхождения* (5, 4), *Глоджикурка* (5, 79), *прежде временное рожденіе* (4, 120), але також *сопровожалъ* (8, 3);

10) наявність повноголосся: *хворота* (4, 118), *Волошинъ* (4, 121), *воротами*, *Король* (4, 137), *Головачко* (8, 3), але *предъ* (8, 3);

11) відсутність спрощення: *набоженство* (4, 79), *2 тыжднъ* (7, 33), *мѣстный, мѣстна* (8, 3), *праздник* (2, 189);

12) наявність вставного [н] після [м] на місці [j]: *имня*, але також паралельно *имя* (1, 7);

13) наявність асимілятивних змін приголосних рл > лл: *Челленьово* (4, 117), *Черленьово* (4, 80), але також *Червеньово* (3, 2), *червинка* (4, 118);

14) збереження м'якості сонорного [p']: *господаръ*, *господарское* (5, 1), *жилляръ* (1, 1) і *желляръ* (5, 6), *Боднаръ* (1, 3), *секретаръ* (8, 3), *Решетаръ* (8, 209), але пізніше – *Решетар* (2, 196);

15) позначення на письмі латинського звуку [th] чи грецького [θ] за допомогою літери ѳ: *ѳеодоръ* (4, 118) також *Федоръ* (5, 109), але *Аганіа* (5, 6), *Аганіа* (4, 117), також *Гафа* (5, 8), *греко-каволическое* (1, 1), але *гр. кафт. вѣгры* (8, 3), *Римско-каволическое* (5, 3), *Маѳеи* (4, 120);

16) позначення звуків [ja], [ju] на початку слів за допомогою сполучень літер ja, ju, однак не відкидаємо і того, що це можуть бути сполучення літер ia, iу: *януаръ*, *Янцо* (4, 117), *Лурочко* (4, 119), *Люліанна* (4, 118), але також *Юліанна Лурочко* (4, 137), *юноша* і тут же *јуноша* (4, 137), *Яцина* (5, 5), але *Юрко* (4, 137; 2, 196). Це також стосується позначення звуку [й] на початку слів: *Joанъ* (або *Јванъ*) (4, 117), *Јосифъ* або ж *Јосифъ* (4, 118), але також подибуємо й написання *Йосиф* (2, 198), *Јоганка* (4, 121);

17) позначення на письмі розрізнення звуків [h] та [g]: *Стъдунъ Аганіа Решетаръ Георгіова жона*, *господаръ* (1, 2), *Бурикъ Маріа Глаголичъ Алексіова жона*, *Анна Варта Курта Георгіова жона* (1, 3), *Василіи Гоца супружниця Маріа Грабъ* (4, 118), *Глаголичъ Пелагіа* (4, 120), *Горонда* (4, 137) (с. Горонда, нині – Мукачівського району Закарпатської області);

18) використання латиничних літер та букв церковнослов'янської абетки: *Joанъ* (4, 121), *Јосифъ* (5, 5), *Алехій* (8, 216), також *Алезій* (5, 5), *Јван*, *Перевѡзник* (5, 9). Також зустрічаємо дзеркальне написання літери я: *1-го Майr*, *13 Септемрr* (5, 5), *Свалrвчикъ*, *Знrцо* (5, 6);

19) одзвінчення глухих приголосних: *реверзь* (*Невѣста дала реверзь о воспитованіи дѣтей*) (3, 2), *произхожденія* (4, 80), *госънованя*, *госнують* (8, 3), *Глуганичъ* (8, 204), *Петагъ* (8, 206), *Елизабета* (8, 202) та *Елизабетъ* (8, 208);

20) ствердіння сонорного [л]: *Юла* (8, 215), *Матилчакъ* (8, 243), *Матилда* (8, 252), *Олга* (8, 268), *Лудміла* (8, 269), *туберкулозь* (7, 7), також *туберкулоза* (7, 36), *Етель* (2, 146), *Елвира* (2, 151), *Зелдъ* (5, 137), *Калник* (5, 8) (с. Кальник Мукачівського району Закарпатської області), *подъ триумфалнами* (8, 3);

21) диграф ѳо: *Скальо* (4, 78), *Фальовчик* (4, 79), *Гальовчичъ* (4, 118), *Зняцьово*, *Челленьово* (4, 137), *Пальо* (4, 119), *Стецьо* (4, 120), *Леньовскій* (5, 5), *Греньо* (8, 269);

22) позначення м'якості попередніх приголосних за допомогою літери ѳ: *зняцьувскій* (1, 2), *Быстрянинъ* (1, 3), *Канюкъ* (1, 4), але також *Канюкъ* (1, 7), *Леньувскій* (5, 3), *кашель* (4, 118), *колька* (4, 119);

23) написання ь наприкінці слів є непослідовним: *Быстрянин Иоанъ, Павелъ*, але поруч з ним ім'я батька *Симеон* (4, 119), *супружник Михаиль Курта, нѣтъ* і також *нѣтъ, отец* і тут же *отець* (4, 120), *воинъ* (5, 2), *Сѣдунъ Петро* (5, 6), знаходимо й варіант *Петръ* (7, 1).

Морфологічні особливості:

1) збереження форми називного відмінка множини іменників на -ове: *газдове* (1, 8; 5, 5), *цигане* (1, 5);

2) іменники середнього роду мають закінчення -іє: *состояніє* (4, 17), *утоплєніє* (7, 33), *запалєніє* (7, 34), *винчаніє* (8, 3), але *зломлѣня ноги* (4, 119);

3) іменники жіночого роду сучасної III відміни зберігають в непрямих відмінках однини закінчення -и: *болѣзнь или причина смерти* (4, 117), *в домашности* (2, 150), *въ притомности* (8, 3);

4) нестягнені форми прикметників в називному відмінку однини жіночого та середнього роду: *господарское* (1, 1), *законное, незаконное* (1, 2), *простое* (4, 117), *Середньое* (с. Середнє, нині – Ужгородського району Закарпатської області) (4, 79), *Греко Каволическое* (4, 80), *крещенное* (1, 8), *дочасное* (8, 3), але *водная* і тут же *водяна хворота* (4, 118), *водна хворота* (4, 120), *нагляя смерть* (4, 117), але також *смерть нагла* (4, 119), *10 мѣсячна, 75 рочна* (4, 121);

5) вживання суфікса -ов- в присвійних прикметниках: *Марія Лавро помершаго Куруць Георгіова Вдова* (4, 120), *Пелагія Скучка, Поповичъ Михаилова жона, Перевузникъ Пелагія Тимко Петрова жона, Марія Поповичъ, Глатоличъ Стефанова жона* (1, 1), *Данко Марія Товтинъ Ігнатова жона* (1, 2), *Мерцинова, Машикаринцова* (2, 3), але *Форбергеръ Јоганка Пѣрчак Андрея Пѣвцо учителя Бачавского жона* (1, 2);

6) редульковані форми вказівних займенників: *сія особа* (1, 2), *сеся метрика* (5).

Крім того, звертаємо увагу на написання назв місяців: *Јануарія, Февруарія, Мая* (5, 4), *Мартъ, Апрель*

(4, 117), *Јуніа, Јуліа, Аугуста, Октоврія, Новембріа* (4, 80), *Септемрій* (5, 6), *Декемврій* (4, 120).

У церковній книзі про народження с. Зняцьово за 1926–1946 рр. знаходимо фразеологізм *жити на віру* (*хто з ким*), що означає «жити без укладення церковного шлюбу»: *жиетъ на вѣру съ* (2, 6), також *навѣру жиє съ* (2, 25). А в церковній книзі про народження за 1899–1925 рр. фіксуємо фразеологізм *ступили на шишматицу вѣру* (8, 3), який означає «змінити віросповідання» (в цьому випадку йдеться про православ'я).

Висновки та перспективи подальших досліджень у цьому напрямі. Попри те, що записи українською народною мовою у церковних книгах про народження, одруження та смерть сіл Зняцьово та Червеньово (нині – Мукачівського району Закарпатської області) зроблені у 1850–1859 рр., 1920–1946 рр. парафіяльними священниками Церкви Успіння Пресвятої Богородиці І. Слукком, Й. Даниловичем, С. Греньом, П. Мігалкою, кожен з яких дотримувався різних правописних норм та правил, а отже, й мав особисті погляди на питання правописного унормування писемної мови місцевого українського населення, був більш чи менш прогресивним у цьому питанні, загалом вони (ці записи) відображають особливості, які є характерними для говірки села Зняцьово (нині – Мукачівського району Закарпатської області). Також не можна оминати й того, що вплив угорської мови на писемну мову місцевого українського населення був доволі відчутним навіть у 20-х рр. ХХ ст., про що свідчать декотрі записи, зроблені отцем С. Греньом.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в аналізі антропонімікону сіл Зняцьово та Червеньово (нині – Мукачівського району Закарпатської області) першої половини ХІХ – другої половини ХХ ст. (на матеріалі книг реєстрації актів про народження, одруження та смерть).

ЛІТЕРАТУРА

1. Тіхий Ф. Розвиток сучасної літературної мови на Підкарпатській Русі / пер. з чеської та післямова Л. Белея, М. Сюська. Ужгород, 1996. 226 с.
2. Schematismus venerabilis cleri graeci ritus catholicorum dioecesis Munkacsiensis, ad annum domini M.D.CCC.XVI. Budae : Typis Regiae Scientiarum Universitatis, 1816. 236 p.
3. Schematismus venerabilis cleri graeci ritus catholicorum dioecesis Munkacsiensis, pro anno domini M.D.CCC.XXI. Ab effectuata dismembratione anno primo. Budae : Typis Regiae Universitatis, 1821. 221 p.
4. Schematismus venerabilis cleri graeci ritus catholicorum dioecesis Munkacsiensis, pro anno domini M.D.CCC.XXV. Budae : Typis Regiae Universitatis, 1825. 224 p.
5. Schematismus venerabilis cleri graeci ritus catholicorum dioecesis Munkacsiensis, pro anno domini M.D.CCC.XXIX. Cassoviae : Ex Typographia C. R. Priv. Ellingeriana, 1829. 224 p.
6. Schematismus venerabilis cleri graeci ritus catholicorum dioecesis Munkacsiensis, pro anno domini M.D.CCC.XXXI. Cassoviae : Ex Typographia C. R. Priv. Ellingeriana, 1831. 223 p.
7. Schematismus venerabilis cleri graeci ritus catholicorum dioecesis Munkacsiensis, pro anno domini M.DCCC.XXXIII. Cassoviae : Ex Typographia C. R. Priv. Ellingeriana, 1833. 226 p.
8. Schematismus venerabilis cleri graeci ritus catholicorum dioecesis Munkacsiensis, pro anno domini M.DCCC.XXXV. Cassoviae : E Typographia C. R. Priv. Ellingeriana, 1835. 231 p.
9. Schematismus venerabilis cleri graeci ritus catholicorum dioecesis Munkacsiensis, pro anno domini M.D.CCC.XXXVII. Budae : Typis Regiae Scientiarum Universitatis, 1837. 231 p.
10. Schematismus venerabilis cleri graeci ritus catholicorum dioecesis Munkácsiensis, pro anno domini M.DCCCXXXIX. Cassoviae : Typis Caroli Werfer, Caes. Reg. Priv. Acad. Typographi 1839. 311 p.
11. Schematismus venerabilis cleri graeci ritus catholicorum dioecesis Munkácsiensis pro anno domini MDCCCXLIII. Cassoviae : Typis Caroli Werfer, Caes. Reg. Priv. Acad. Typographi, 1843. 270 p.
12. Schematismus venerabilis cleri graeci ritus catholicorum dioecesis Munkácsiensis pro anno domini MDCCCXLVII. Ungvarini : Typis Joannis Ellinger, Caes. Reg. Priv. Acad. Typographi, 1847. 303 p.

13. Schematismus venerabilis cleri graeci ritus catholicorum dioecesis Munkácsiensis pro anno domini MDCCCLVI. Kassoviae : Typis Caroli Werfer, Caes. Reg. Priv. Acad. Typographi, 1856. 307 p.
14. Schematismus venerabilis cleri graeci ritus catholicorum dioecesis Munkacsiensis pro anno domini 1859. Pestini : Typis Gustavi Emich, 1859. 258 p.
15. Schematismus venerabilis cleri graeci ritus catholicorum dioecesis Munkacsiensis pro anno domini 1861. Pestini : Typis Eduardi Poldini sen. & Julii Noséda, 1861. 264 p.
16. Schematismus venerabilis cleri graeci ritus catholicorum dioecesis Munkácsiensis pro anno domini 1864. Unghvárini : Typis Caroli Jäger, 1864. 287 p.
17. Schematismus venerabilis cleri graeci ritus catholicorum dioecesis Munkacsiensis pro anno domini 1865. Unghvarini : Typis Caroli Jäger, 1865. 269 p.
18. Schematismus venerabilis cleri graeci ritus catholicorum dioecesis Munkácsiensis pro anno domini 1868. Unghvárini : Typis Caroli Jäger, 1868. 300 p.
19. Schematismus venerabilis cleri graeci ritus catholicorum dioecesis Munkácsiensis pro anno domini 1870. Unghvarini : Typis viduae Caroli Jäger, 1870. 260 p.
20. Schematismus venerabilis cleri graeci ritus catholicorum dioecesis Munkácsiensis pro anno domini 1872. Ungvárini : Typis Viduae Caroli Jäger, 1872. 261 p.
21. Schematismus venerabilis cleri graeci ritus catholicorum dioecesis Munkácsiensis ad annum domini 1874. Ungvárini : Typis Caroli Jäger & Alberti Répay, 1874. 264 p.
22. Schematismus venerabilis cleri graeci ritus catholicorum dioecesis Munkácsiensis ad annum domini 1876. Ungvárini : Typis Maximiliani Pollacsek, 1876.
23. Schematismus venerabilis cleri graeci ritus catholicorum dioecesis Munkacsiensis ad annum domini 1878. Ungvarini : Typis Haeredum Caroli Jäger, 1878. 431 p.
24. Schematismus venerabilis cleri graeci ritus catholicorum dioecesis Munkacsiensis ad annum domini 1881. Ungvarini : Typis sen. Joshephi Fésüs, 1881. 330 p.
25. Schematismus venerabilis cleri graeci ritus catholicorum dioecesis Munkacsiensis ad annum domini 1883. Ungvarini : Typis Josephi sen. Fésüs, 1883. 333 p.
26. Schematismus cleri graeci ritus catholicorum dioecesis Munkácsiensis ad annum domini 1886. Ungvarini : Typis Josephi sen. Fésüs, 1885. 347 p.
27. Schematismus cleri graeci ritus catholicorum dioecesis Munkácsiensis ad annum domini 1888. Ungvarini : Typis Josephi sen. Fésüs, 1888. 222 p.
28. Schematismus cleri graeci ritus catholicorum dioecesis Munkácsiensis, ad annum domini 1891. Ungvarini : Typis Typographiae "Kelet", 1891. 246 p.
29. Schematismus cleri graeci ritus catholicorum dioecesis Munkácsiensis, ad annum domini 1893. Ungvarini : Typis Typographiae "Kelet", 1893. 248 p.
30. Schematismus cleri graeci ritus catholicorum dioecesis Munkácsiensis ad annum domini 1896. Ungvarini : Typis Typographiae Bartholomaei Jäger, 1896. 268 p.
31. Schematismus cleri graeci ritus catholicorum dioecesis Munkácsiensis ad annum domini 1899. Ungvárini : Typis Typographiae Societatis "S. Basilii Magni", 1899. 260 p.
32. Schematismus cleri graeci ritus catholicorum dioecesis Munkácsiensis ad annum domini 1915. Ungvárini : Typis Typographiae Societatis Commercialis "Unio", 1915. 259 p.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Церковна книга про народження по селах Зняцьово, Червеньово. 20 травня 1854 р. – 26 грудня 1875 р. // Державний архів Закарпатської області. Ф. 1606 (Колекція церковних та метричних книг Закарпаття). Оп. 7 (Мукачівський район, 1775–1958 рр.). Спр. 175. 165 арк.
2. Церковна книга про народження по с. Зняцьово. 03 січня 1926 р. – 08 серпня 1946 р. // Державний архів Закарпатської області. Ф. 1606 (Колекція церковних та метричних книг Закарпаття). Оп. 7 (Мукачівський район, 1775–1958 рр.). Спр. 176. 199 арк.
3. Церковна книга про одруження по с. Зняцьово. 18 лютого 1932 р. – 01 червня 1944 р. // Державний архів Закарпатської області. Ф. 1606 (Колекція церковних та метричних книг Закарпаття). Оп. 7 (Мукачівський район, 1775–1958 рр.). Спр. 177. 35 арк.
4. Церковна книга про народження, одруження, смерть по селах Зняцьово, Червеньово. 07 січня 1828 р. – 29 березня 1853 р. // Державний архів Закарпатської області. Ф. 1606 (Колекція церковних та метричних книг Закарпаття). Оп. 7 (Мукачівський район, 1775–1958 рр.). Спр. 178. 121 арк.
5. Церковна книга про одруження по с. Зняцьово. 27 січня 1853 р. – 19 грудня 1931 р. // Державний архів Закарпатської області. Ф. 1606 (Колекція церковних та метричних книг Закарпаття). Оп. 7 (Мукачівський район, 1775–1958 рр.). Спр. 179. 139 арк.
6. Церковна книга про народження по селах Зняцьово, Червеньово. 18 січня 1876 р. – 19 січня 1898 р. // Державний архів Закарпатської області. Ф. 1606 (Колекція церковних та метричних книг Закарпаття). Оп. 7 (Мукачівський район, 1775–1958 рр.). Спр. 180. 189 арк.
7. Церковна книга про смерть по селах Зняцьово, Червеньово. 22 січня 1936 р. – 23 листопада 1944 р. // Державний архів Закарпатської області. Ф. 1606 (Колекція церковних та метричних книг Закарпаття). Оп. 7 (Мукачівський район, 1775–1958 рр.). Спр. 181. 52 арк.
8. Церковна книга про народження по с. Зняцьово. 03 січня 1899 р. – 27 грудня 1925 р. // Державний архів Закарпатської області. Ф. 1606 (Колекція церковних та метричних книг Закарпаття). Оп. 7 (Мукачівський район, 1775–1958 рр.). Спр. 183. 282 арк.

REFERENCES

1. Tikhyi, F. (1996). Rozvytok suchasnoi literaturnoi movy na Pidkarpatskii Rusi [Development of the Contemporary Literary Language in Subcarpathian Rus] (L. Belei, M. Siusko, Trans.). Uzhhorod [in Ukrainian].
2. Schematismus venerabilis cleri graeci ritus catholicorum dioecesis Munkacsensis, ad annum domini M.D.CCC.XVI. (1816). Budae: Typis Regiae Scientiarum Universitatis [in Latin, Hungarian].
3. Schematismus venerabilis cleri graeci ritus catholicorum dioecesis Munkacsensis, pro anno domini M.D.CCC.XXI. ab effectuata dismembratione anno primo. (1821). Budae: Typis Regiae Universitatis [in Latin, Hungarian].
4. Schematismus venerabilis cleri graeci ritus catholicorum dioecesis Munkacsensis, pro anno domini M.D.CCC.XXV. (1825). Budae: Typis Regiae Universitatis [in Latin, Hungarian].
5. Schematismus venerabilis cleri graeci ritus catholicorum dioecesis Munkacsensis, pro anno domini M.D.CCC.XXIX. (1829). Cassoviae: Ex Typographia C. R. Priv. Ellingeriana [in Latin, Hungarian].
6. Schematismus venerabilis cleri graeci ritus catholicorum dioecesis Munkacsensis, pro anno domini M.D.CCC.XXXI. (1831). Cassoviae: Ex Typographia C. R. Priv. Ellingeriana [in Latin, Hungarian].
7. Schematismus venerabilis cleri graeci ritus catholicorum dioecesis Munkacsensis, pro anno domini M.DCCC.XXXIII. (1833). Cassoviae: Ex Typographia C. R. Priv. Ellingeriana [in Latin, Hungarian].
8. Schematismus venerabilis cleri graeci ritus catholicorum dioecesis Munkacsensis, pro anno domini M.DCCC.XXXV. (1835). Cassoviae: E Typographia C. R. Priv. Ellingeriana [in Latin, Hungarian].
9. Schematismus venerabilis cleri graeci ritus catholicorum dioecesis Munkacsensis, pro anno domini M.D.CCC.XXXVII. (1837). Budae: Typis Regiae Scientiarum Universitatis [in Latin, Hungarian].
10. Schematismus venerabilis cleri graeci ritus catholicorum dioecesis Munkácsensis, pro anno domini M.DCCCXXXIX. (1839). Cassoviae: Typis Caroli Werfer, Caes. Reg. Priv. Acad. Typographi [in Latin, Hungarian].
11. Schematismus venerabilis cleri graeci ritus catholicorum dioecesis Munkácsensis pro anno domini MDCCCXLIII. (1843). Cassoviae: Typis Caroli Werfer, Caes. Reg. Priv. Acad. Typographi [in Latin, Hungarian].
12. Schematismus venerabilis cleri graeci ritus catholicorum dioecesis Munkácsensis pro anno domini MDCCCXLVII. (1847). Ungvarini: Typis Joannis Ellinger, Caes. Reg. Priv. Acad. Typographi [in Latin, Hungarian].
13. Schematismus venerabilis cleri graeci ritus catholicorum dioecesis Munkácsensis pro anno domini MDCCCLVI. (1856). Kassoviae: Typis Caroli Werfer, Caes. Reg. Priv. Acad. Typographi [in Latin, Hungarian].
14. Schematismus venerabilis cleri graeci ritus catholicorum dioecesis Munkacsensis pro anno domini 1859. (1859). Pestini: Typis Gustavi Emich [in Latin, Hungarian].
15. Schematismus venerabilis cleri graeci ritus catholicorum dioecesis Munkacsensis pro anno domini 1861. (1861). Pestini: Typis Eduardi Poldini sen. & Julii Noséda [in Latin, Hungarian].
16. Schematismus venerabilis cleri graeci ritus catholicorum dioecesis Munkácsensis pro anno domini 1864. (1864). Ungvárini: Typis Caroli Jäger [in Latin, Hungarian].
17. Schematismus venerabilis cleri graeci ritus catholicorum dioecesis Munkacsensis pro anno domini 1865. (1865). Ungvarini: Typis Caroli Jäger [in Latin, Hungarian].
18. Schematismus venerabilis cleri graeci ritus catholicorum dioecesis Munkácsensis pro anno domini 1868. (1868). Ungvárini: Typis Caroli Jäger [in Latin, Hungarian].
19. Schematismus venerabilis cleri graeci ritus catholicorum dioecesis Munkácsensis pro anno domini 1870. (1870). Ungvarini: Typis viduae Caroli Jäger [in Latin, Hungarian].
20. Schematismus venerabilis cleri graeci ritus catholicorum dioecesis Munkácsensis pro anno domini 1872. (1872). Ungvárini: Typis Viduae Caroli Jäger [in Latin, Hungarian].
21. Schematismus venerabilis cleri graeci ritus catholicorum dioecesis Munkácsensis ad annum domini 1874. (1874). Ungvárini: Typis Caroli Jäger & Alberti Répay [in Latin, Hungarian].
22. Schematismus venerabilis cleri graeci ritus catholicorum dioecesis Munkácsensis ad annum domini 1876. (1876). Ungvárini: Typis Maximiliani Pollacsek, 1876 [in Latin, Hungarian].
23. Schematismus venerabilis cleri graeci ritus catholicorum dioecesis Munkacsensis ad annum domini 1878. (1878). Ungvarini: Typis Haeredum Caroli Jäger [in Latin, Hungarian].
24. Schematismus venerabilis cleri graeci ritus catholicorum dioecesis Munkacsensis ad annum domini 1881. (1881). Ungvarini: Typis sen. Josephi Fésüs [in Latin, Hungarian].
25. Schematismus venerabilis cleri graeci ritus catholicorum dioecesis Munkacsensis ad annum domini 1883. (1883). Ungvarini: Typis Josephi sen. Fésüs [in Latin, Hungarian].
26. Schematismus cleri graeci ritus catholicorum dioecesis Munkácsensis ad annum domini 1886. (1885). Ungvarini: Typis Josephi sen. Fésüs [in Latin, Hungarian].
27. Schematismus cleri graeci ritus catholicorum dioecesis Munkácsensis ad annum domini 1888. (1888). Ungvarini: Typis Josephi sen. Fésüs [in Latin, Hungarian].
28. Schematismus cleri graeci ritus catholicorum dioecesis Munkácsensis, ad annum domini 1891. (1891). Ungvarini: Typis Typographiae “Kelet” [in Latin, Hungarian].
29. Schematismus cleri graeci ritus catholicorum dioecesis Munkácsensis, ad annum domini 1893. (1893). Ungvarini: Typis Typographiae “Kelet” [in Latin, Hungarian].
30. Schematismus cleri graeci ritus catholicorum dioecesis Munkácsensis ad annum domini 1896. (1896). Ungvarini: Typis Typographiae Bartholomaei Jäger [in Latin, Hungarian].
31. Schematismus cleri graeci ritus catholicorum dioecesis Munkácsensis ad annum domini 1899. (1899). Ungvárini: Typis Typographiae Societatis “S. Basilii Magni” [in Latin, Hungarian].
32. Schematismus cleri graeci ritus catholicorum dioecesis Munkácsensis ad annum domini 1915. (1915). Ungvárini: Typis Typographiae Societatis Commercialis “Unio” [in Latin, Hungarian].

SOURCES OF ILLUSTRATIONS

1. Tserkovna knyha pro narodzhennia po selakh Zniatsovo, Chervenovo. 03 sichnia 1899 r. – 27 hrudnia 1925 r. [Church book of birth in the villages of Zniatsevo and Chervenovo. January 03, 1899 – December 27, 1925] (Fund 1606 “Collection of church and metric books of Transcarpathia”. Inventory 7 “Mukachevo district, 1775–1958”. File 175). State Archives of Transcarpathian Oblast, Uzhhorod [in Hungarian, Ukrainian].
2. Tserkovna knyha pro narodzhennia po s. Zniatsovo. 03 sichnia 1926 r. – 08 serpnia 1946 r. [Church book of birth in the village of Zniatsevo. January 03, 1926 – August 08, 1946] (Fund 1606 “Collection of church and metric books of Transcarpathia”. Inventory 7 “Mukachevo district, 1775–1958”. File 176). State Archives of Transcarpathian Oblast, Uzhhorod [in Ukrainian].
3. Tserkovna knyha pro odruzhennia s. Zniatsovo. 18 liutoho 1932 r. – 01 chervnia 1944 r. [Church book of birth in the village of Zniatsevo. February 18, 1932 – June 01, 1944] (Fund 1606 “Collection of church and metric books of Transcarpathia”. Inventory 7 “Mukachevo district, 1775–1958”. File 177). State Archives of Transcarpathian Oblast, Uzhhorod [in Ukrainian].
4. Tserkovna knyha pro narodzhennia, odruzhennia, smert po selakh Zniatsovo, Chervenovo. 07 sichnia 1828 r. – 29 bereznia 1853 r. [Church book of birth, marriage, death in the villages of Zniatsevo and Chervenovo. January 07, 1828 – March 29, 1853] (Fund 1606 “Collection of church and metric books of Transcarpathia”. Inventory 7 “Mukachevo district, 1775–1958”. File 178). State Archives of Transcarpathian Oblast, Uzhhorod [in Latin, Hungarian, Ukrainian].
5. Tserkovna knyha pro odruzhennia po s. Zniatsovo. 27 sichnia 1853 r. – 19 hrudnia 1931 r. [Church book of marriage in the village of Zniatsevo. January 27, 1853 – December 19, 1931] (Fund 1606 “Collection of church and metric books of Transcarpathia”. Inventory 7 “Mukachevo district, 1775–1958”. File 179). State Archives of Transcarpathian Oblast, Uzhhorod [in Ukrainian, Hungarian].
6. Tserkovna knyha pro narodzhennia po selakh Zniatsovo, Chervenovo. 18 sichnia 1876 r. – 19 sichnia 1898 r. [Church book of birth in the villages of Zniatsevo and Chervenovo. January 18, 1876 – January 19, 1898] (Fund 1606 “Collection of church and metric books of Transcarpathia”. Inventory 7 “Mukachevo district, 1775–1958”. File 180). State Archives of Transcarpathian Oblast, Uzhhorod [in Latin, Hungarian, Ukrainian].
7. Tserkovna knyha pro smert po selakh Zniatsovo, Chervenovo Червеньово. 22 sichnia 1936 r. – 23 lystopada 1944 r. [Church book of death in the villages of Zniatsevo and Chervenovo. January 22, 1936 – November 23, 1944] (Fund 1606 “Collection of church and metric books of Transcarpathia”. Inventory 7 “Mukachevo district, 1775–1958”. File 181). State Archives of Transcarpathian Oblast, Uzhhorod [in Ukrainian].
8. Tserkovna knyha pro narodzhennia po s. Zniatsovo. 03 sichnia 1899 r. – 27 hrudnia 1925 r. [Church book of birth in the village of Zniatsevo. January 03, 1899 – December 27, 1925] (Fund 1606 “Collection of church and metric books of Transcarpathia”. Inventory 7 “Mukachevo district, 1775–1958”. File 183). State Archives of Transcarpathian Oblast, Uzhhorod [in Hungarian, Ukrainian].